

ERIKOISLÄÄKÄRI- JA ERIKOISHAMMASLÄÄKÄRIKOULUTUKSEN HAKU- JA VALINTAMENETTELY – EHDOTUS TOTEUTUKSESTA

Valtakunnallinen ammatillisten jatkokoulutustoimikuntien verkosto

Huhtikuu 2018

Sisällys

Johdanto	3
Taustaa	3
Haku.....	4
Hakuajat.....	5
Valtakunnallinen hakujärjestelmä.....	5
Hakukelpoisuus.....	5
Hakulomake.....	6
Hakukohteet ja priorisointi.....	6
Valintamenettely.....	6
Alkupisteytys erikoislääkärikoulutuksessa	7
Alkupisteytys erikoishammaslääkärikoulutuksessa	8
Motivaatiokirje	9
Haastattelu	9
Koeaika	9
Opinto-oikeuden myöntäminen	10
Hakijoiden oikeusturva ja valinnan oikeudenmukaisuus	11
Olemassa olevat opinto-oikeudet	11
Rahoitus ja kustannukset	11
Yhteenveto	12

Johdanto

Suomalainen erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkärikoulutus ovat muutosten edessä. Koulutusvastuun siirryttyä opetus- ja kulttuuriministeriöltä (OKM) sosiaali- ja terveysministeriölle (STM) keväällä 2015, on tarpeellisia uudistuksia varten luotu koulutuksen [valtakunnallinen toimenpideohjelma 2017-2019](#). Toimenpideohjelma on STM:n alaisen erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkärikoulutuksen sekä yleislääketieteen erityiskoulutuksen (YEK) koordinaatiojaoston valmisteleva ja sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymä.

Toimenpideohjelmassa laadukkaan ja suomalaisen terveydenhuollon kannalta riittävän erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkärikoulutuksen takaamiseksi esitetään useita uudistuksia. Näihin kuuluvat mm. osaamisperusteisiin opetussuunnitelmiin siirtyminen, koulutusväylien luominen ja sähköisen seuranta- ja palautejärjestelmän kehittäminen. Yksi tärkeimmistä uudistuksista koskee kuitenkin lääkäreiden ja hammaslääkäreiden pääsyä ammatillisen jatkokoulutuksen piiriin. Toimenpideohjelman mukaan ”erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkärikoulutukseen luodaan uusi valintamenettely”.

Valintamenettelyn luominen on annettu lääketieteellistä ja hammaslääketieteellistä koulutusta järjestävien yliopistojen tehtäväksi, yhteistyössä palvelujärjestelmän ja koordinaatiojaoston kanssa. Valintamenettelyn kehittäminen on vahvasti sidoksissa erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkärien määrää koskevaan [tarvearvioon](#), jota on tarkoitus päivittää säännöllisin väliajoin.

Yliopistot aloittivat aktiivisen vaiheen valintamenettelyn kehittämisessä syksyllä 2017, ja nyt käsillä oleva ehdotus on ensimmäinen kattava suunnitelma valintojen toteuttamiseksi Suomessa. Suunnitelman ovat luoneet valtakunnallisen ammatillisen jatkokoulutustoimikunnan edustajat, tiedekuntien yhdessä palkkaaman koulutussuunnittelijan tuella. Edustajat yhdessä ovat muodostaneet valmisteluryhmän, jonka asiantuntijajäsenenä ovat toimineet palvelujärjestelmän näkökulmaa tuomassa Johanna Rellman ja hammaslääketieteen edustajina Timo Närhi ja Kimmo Suomalainen. Kommentteja erikoishammaslääkärikoulutuksen osuuteen on antanut myös Timo Peltomäki.

Taustaa

Valtakunnallinen suunnittelu- ja kehittämistyö aloitettiin marraskuussa 2017 valtakunnallisella ja kansainvälisellä kartoituksella. Valtakunnallisella kyselyllä kerättiin erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkärikoulutuksen vastuuhenkilöiltä, kouluttajilta ja kuulustelijoilta tietoa nykyisistä tavoista, joilla erikoisalut valitsevat opiskelijoita koulutukseen sekä siitä, mitä asioita he toivoisivat tulevalta valintamenettelyltä. Vastauksia kyselyyn kertyi yhteensä 128 kappaletta, ja ne edustivat varsin tasaisesti eri koulutusalueita ja erikoisaloja.

Kyselyn tuloksista ilmeni, että eri puolilla maata on jo nyt käytössä useita epävirallisia valintamenettelyitä, joilla pyritään ohjaamaan opiskelijoiden pääsyä koulutukseen. Syynä on se, että erikoistumispaikkoja on rajoitetusti, ja osalla aloista on voimakas tarve varmistaa erikoistuvaksi haluavan soveltuvuus, jotta töiden sujuvuus ja potilasturvallisuus pystytään takamaan työpaikalla. Kyselyssä ehdotetuista vaihtoehdoista valinnan toteuttamiseksi eniten kannatusta saivat alalle soveltuvuutta ja motivaatiota arvioiva haastattelu sekä alkupisteytys. Myös koeaika oli vastaajien selkeästi kannattama vaihtoehto.

Kyselyn vastaukset osoittivat, että nykyisin käytetyissä valintamenettelyissä erikoistumista ei tarkastella kokonaisuutena alalla tai valtakunnallisesti, vaan näkemykset rajoittuvat lähinnä yksittäisen sairaalan tai pienen alueen toimintaan. On myös selvää, että yliopistojen ja palvelujärjestelmän välistä yhteistyötä on parannettava.

Kansainvälinen kartoitus keskittyi ohjausryhmän valitsemiin maihin, jotka olivat Ruotsi, Tanska, Kanada, Iso-Britannia ja Australia. Ruotsi ja Tanska edustivat kokonaisuudessa Pohjoismaiden näkemystä ja Iso-Britannia on Euroopan tasolla suuri erikoistujien kouluttajamaa. Kanada käyttää valinnoissaan ainutlaatuista CaRMS-palvelua ja sen matching-algoritmiä. Australia puolestaan on maantieteellisesti laaja koulutusalue, joka heijastelee sekä eurooppalaista että pohjoisamerikkalaista toimintakulttuuria. Tarkoituksena oli selvittää, millä tavoin kyseisissä maissa valitaan opiskelijat erikoistumiskoulutukseen ja olisiko malleissa jotakin sellaisia piirteitä, joita voitaisiin hyödyntää suomalaisessa kontekstissa. Kansainvälisen selvityksen toteutus tapahtui vapaita lähteitä hyödyntäen ja kohdennettuina yhteydenottoina.

Muiden maiden järjestelmiä tutkimalla kävi ilmi, että suomalainen malli, jossa yliopistot ovat mukana koordinoimassa erikoistumiskoulutusta, on eurooppalaisittain harvinainen. Maailmanlaajuisesti ei kuitenkaan ole tavatonta, että yliopistot ja palvelujärjestelmä toteuttavat koulutusta yhdessä. Näin tapahtuu esimerkiksi Kanadassa.

Selvityksen perusteella tarkastelun kohteena olleissa maissa eniten valinnassa käytetty menetelmä on haastattelu, johon hakijat valitaan alustavan arvion perusteella. Alustava arvio on tarkoittaa yleensä hakijoiden asettamista paremmuusjärjestykseen, esimerkiksi pisteyttämällä heidän aikaisemman työkokemuksen, tieteellisten ansioiden ja akateemisen menestyksen perusteella. Valinnassa nojaututaan siis vahvasti tietoihin, jotka koskevat hakijan aikaisempaa toimintaa. Haastattelun muodot kuitenkin vaihtelevat. Australiassa käytetään useilla aloilla strukturoituja paneelihaastatteluja ja Iso-Britanniassa on käytössä työläämpi multiple mini interview, jossa hakijat kiertävät päivän aikana useita erilaisia pisteitä.

Tutkimusten mukaan erilaiset kädentaitotehtävät ja manuaaliset soveltuvuustestit eivät tuota erikoistumisen kannalta relevanttia tietoa. Tulokset eivät ennusta hakijoiden menestystä aidoissa erikoisalan tehtävissä ja lääkärinä ja hammaslääkärinä toimimisen kannalta erikoisalalle spesifit taidot muodostavat vain pienen osuuden niistä taidoista, joita hakijoilla tulisi olla. Erikoistumisen ja sen jälkeisen ammatin harjoittamisen kannalta olennaisia ovat myös tiimityöskentely-, johtajuus- ja vuorovaikutustaidot sekä ymmärrys terveydenhuollon kokonaisuudesta.

Valintakokeita erikoistumiseen hakeutumisen karsinnassa on käytetty mm. Brasiliassa ja Arabiemiraateissa. Brasiliassa kokeiden ongelmana on ollut niiden resurssiraskaus ja kansallinen epäyhtenäisyys. Brasiliassa on käyty vilkasta keskustelua myös siitä, mitä valintakokeella oikeastaan pyritään mittaamaan ja tuottavatko kokeet ollenkaan sitä tietoa, mikä erikoistumisen kannalta olisi tarpeen.

Tehtyjen selvitysten pohjalta ohjausryhmä lähti luomaan mallia, joka toimisi suomalaisessa koulutuksessa niin yliopistojen kuin terveydenhuollon palvelujärjestelmän kannalta. Lopputuloksena on prosessi, jonka ei pitäisi olla hakijan kannalta liian raskas ja joka huomioi valintaa kohtaan esitetyt toiveet. Valinnan keinoiksi on pyritty valitsemaan mekanismeja, jotka tuottavat erikoistumisen kannalta relevanttia tietoa.

Haku

Jotta valintaa voidaan toteuttaa, on ensin oltava olemassa systemaattinen ja toimiva hakujärjestelmä. Toistaiseksi erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkärikoulutuksessa on ollut ns. jatkuva haku, mikä tarkoittaa sitä, että hakemuksia on vastaanotettu ja opinto-oikeuksia myönnetty koko ajan. Hakeminen on tapahtunut paperisilla lomakkeilla. Tämä on tehnyt opiskelijamäärien seuraamisesta ja tilastoinnista haastavaa. Samalla se on teettänyt jatkuvaa työtä opintohallinnon edustajilla ja alojen vastuuhenkilöillä. Valintamenettelyn järjestämiseksi haun on tapahduttava yhdessä sovittujen hakuaikojen puitteissa, samaan aikaan kaikilla aloilla. Jatkuvien hakuaikojen vuoksi hakijoita on lisäksi ollut vaikeaa, ellei jopa mahdotonta verrata toisiinsa yleisen osaamistason hahmottamiseksi, ja toimintatavoissa samankin alan sisällä on ollut maantieteellistä epäyhtenäisyyttä.

Ilmoittautumiseen perustuvassa järjestelmässä on ollut myös se ongelma, että erikoislääkärikoulutuksessa myönnetty opinto-oikeus ei ole ollut yhteydessä erikoistumiseen käytännössä. Opinto-oikeus ei siis ole antanut mitään takeita siitä, että henkilö koskaan pääsisi erikoistumaan alalle, johon on päättänyt ilmoittautua opiskelijaksi. Erikoishammaslääkärikoulutuksessa tämä ongelma on toistaiseksi vältetty sillä, että opinto-oikeutta ei ole voinut saada ennen kuin on tullut valituksi erikoistumisvirkaan palvelujärjestelmässä.

Hakuajat

Valmisteluryhmän luoman mallin mukaan hakuja voitaisiin järjestää vuodessa kaksi kertaa. Suurilla aloilla tätä vähäisempi määrä hakuja aiheuttaisi valtakunnallisen kyselyn mukaan ongelmia työvoiman riittävydessä. Sen sijaan hakuja ei ole mahdollista järjestää useammin kuin kahta kertaa vuodessa, johtuen yliopistojen hallinnollisten vuosikellojen ja päätöksentekoprosessien asettamista rajoituksista sekä haun järjestämiseen ja valinnan toteuttamiseen tarvittavasta ajasta.

Haut järjestettäisiin vuoden 1. ja 3. neljänneksellä, jolloin hakuajat sijoittuisivat todennäköisimmin tammikuulle ja elo-syyskuuhun. Tämä aikataulutus mahdollistaisi kaksi hakukierrosta vuodessa, ja samalla voitaisiin varmistaa, että haut eivät sijoittuisi päällekkäin yliopistoille raskaiden perustutkintokoulutuksen valintaprosessien kanssa. Näin ollen hakuun tarvittavaa yliopistojen hakijapalveluiden tukiresurssia olisi todennäköisemmin mahdollista saada käyttöön.

Pienillä aloilla kuten foniatrialla, kliinisellä kemialla tai hammaslääketieteen aloilla hakuja voitaisiin järjestää harvemmin, esimerkiksi kerran vuodessa tai joka toinen vuosi. Hakuajan pituus olisi 3-4 viikkoa, minä aikana hakijan olisi mahdollista täyttää hakulomake ja ladata hakemukseen tarvittavat liitteet sähköiseen hakujärjestelmään.

Valtakunnallinen hakujärjestelmä

Haku tapahtuisi sähköisen hakujärjestelmän, Opintopolun, kautta. Opintopolku on Opetushallituksen ylläpitämä sähköinen alusta, jossa tapahtuu jo nyt haku mm. kaikkiin toisen ja kolmannen asteen opintoihin, avoimiin yliopisto-opintoihin sekä tohtorikoulutukseen. Testien perusteella Opintopolku soveltuu myös erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkärikoulutuksen hakuihin, ja Opetushallitus voi tarvittaessa tehdä järjestelmään muokkauksia, mikäli erityisiä tarpeita ilmenee.

Opintopolun ansiosta haku voidaan toteuttaa selkeällä tavalla täysin sähköisesti. Lisäksi kaikki hakuun liittyvät vaiheet ja yhteydenpito tulevat dokumentoiduksi ja tallennetuiksi. Opintopolku mahdollistaa myös haun aikana tapahtuvan viestinnän hakijan kanssa, mikäli siihen on tarvetta esimerkiksi liitepyynnöissä.

Opintopolussa haku toteutetaan siten, että jokainen erikoisala jokaisessa tiedekunnassa tulkitaan yhdeksi hakukohteeksi. Yksi hakukohde olisi siis esimerkiksi neurologia Tampereen yliopistossa ja toinen hakukohde neurologia Oulun yliopistossa. Kaikkien tiedekuntien kaikkiin hakukohteisiin haku tapahtuu samanaikaisesti.

Hakukelpoisuus

Kuten nykyisessäkin järjestelmässä, hakukelpoisella hakijalla on erikoislääkärikoulutusta varten oltava:

- Suomalainen lääketieteen lisensiaatin tutkinto tai vastaava ulkomailta suoritettu lääkärin tutkinto
- Valviran laillistus toimia lääkärinä Suomessa
- Riittävä suomen tai ruotsin kielen taito erikoistumista varten
- Lupa työskennellä Suomessa

Erikoishammaslääkärikoulutukseen hakeutuvalla pitää olla:

- Suomessa suoritettu hammaslääketieteen lisensiaatin tutkinto tai vastaava ulkomailla suoritettu hammaslääkärin tutkinto
- Valviran laillistus toimia hammaslääkärinä Suomessa
- Riittävä suomen tai ruotsin kielen taito erikoistumista varten
- Lupa työskennellä Suomessa
- Vähintään kaksi vuotta työkokemusta kliinisissä hammaslääkärin tehtävissä laillistuksen jälkeen

Hakulomake

Halutessaan osallistua hakuun hakija täyttää hakuajan puitteissa hakulomakkeen Opintopolussa. Hakulomakkeella kysytään henkilö- ja koulutustietojen sekä kielitaidon lisäksi myös tiedot mm. hakijan työ- ja tieteellisestä kokemuksesta, ja ilmoitetut tiedot on vahvistettava hakemuksen liitteinä. Erikoislääkärikoulutukseen on oma hakulomake ja erikoishammaslääkärikoulutukseen toinen. Mikäli jokin erikoisala haluaa ehdottomasti asettaa hakulomakkeelle jonkin lisäkysymyksen tai vaatia erityisen liitteen toimittamista, se on mahdollista Opintopolussa.

Hakukohteet ja priorisointi

Sekä erikoislääkäri-, että erikoishammaslääkärikoulutuksessa haettavien hakukohteiden määrää on rajattu. Hakijan on tällöin ennen hakuun osallistumista mietittävä tarkkaan, mille alalle haluaa suuntautua, mikä häntä siihen motivoi, ja millä alueella hän on valmis suorittamaan erikoistumisensa. Valmisteluryhmän esityksen mukaan erikoislääkärikoulutuksessa voisi hakea enintään kuuteen hakukohteeseen ja erikoishammaslääkärikoulutuksessa viiteen. Hakijan on aina mahdollista valita vähemmän vaihtoehtoja: maksimimäärään ei ole pakko tähdätä. Kansainvälisen selvityksen pohjalta ohjausryhmä esittää, että erikoislääkärikoulutuksen hakuun liitetään mukaan priorisointi. Tämä tarkoittaa sitä, että hakiessaan useampaan kohteeseen hakijan tulee asettaa ne ensisijaisuusjärjestykseen.

Käytännössä kuusi hakukohdetta erikoislääkärikoulutuksessa tarkoittaisi sitä, että hakija voi omien intressiensä mukaan keskittää hakemuksensa joko tietylle alalle koko Suomessa tai yrittää enemmän saada koulutuspaikkaa tietyltä alueelta. Yhdistelmät voisivat olla esimerkiksi:

- sisätaudit/HY, sisätaudit/TY, sisätaudit/TaY, sisätaudit/ISY, sisätaudit/OY, neurologia/HY
- sisätaudit/HY, sisätaudit/TY, sisätaudit/TaY, neurologia/HY, neurologia/TY, neurologia/TaY
- sisätaudit/TY, neurologia/TY, neurokirurgia/TY, psykiatria/TY, radiologia/TY, geriatria/TY

Valintamenettely

Valmisteluryhmä esittää, että erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkärikoulutuksessa valinta tapahtuisi alkupisteytystä, haastattelua ja koeaikaa hyödyntäen. Hakijan hakulomakkeen perusteella tarkastetaan ensin hänen hakukelpoisuutensa. Sen jälkeen työ- ja tieteellinen kokemus pisteytetään. Erikoisalan vastuuhenkilö kyseisessä yliopistossa sekä ERVA-alueen palvelujärjestelmän edustaja vahvistavat pisteet ja valitsevat hakijat niiden perusteella haastatteluun. Vaadittava pistemäärä kullakin alalla ja hakukierroksella riippuu luonnollisesti avoinna olevien paikkojen määrästä eri alueilla sekä hakijoiden määrästä ja tasosta. Aloilla, joilla erikoistuvien määrä on hyvin pieni, arviointi ja haastattelut olisi kannattavaa toteuttaa valtakunnallisena yhteistyönä. Tämä säästäisi resursseja ja edistäisi valintojen kansallista yhtenäisyyttä. Pienten alojen valtakunnallista valintaa on toteutettu mm. Tanskassa.

Alkupisteytys erikoislääkärikoulutuksessa

Aikaisempi työkokemus ja tieteellinen kokemus arvioitaisiin alla esitettyjen asteikkojen mukaisesti. Työkokemuksen arviointi tapahtuu aikaan perustuen siihen asti, kunnes osaamisperustaisuuden uudistus saadaan toteutettua. Ennen hakuun osallistumista ja opinto-oikeuden saamista kartutettua työkokemusta voitaisiin hyväksyä erikoislääkärikoulutuksessa AHOT-menettelyn avulla osaksi erikoistumista erikoisalan opetussuunnitelman mukaisesti. Tämä tarkoittaisi sitä, että laillistuksen jälkeen työkokemuksen kartuttamiseen käytetty aika ei menisi erikoistumisen kannalta hukkaan eikä juurikaan pidentäisi koulutusaikoja. Sen sijaan ennen hakemista kartutettu työkokemus vahvistaa hakijan käsitystä siitä, mikä hänelle sopiva ja häntä kiinnostava erikoisala voisi olla. Työkokemusta olisi mahdollista kerryttää esimerkiksi YEK-opintojen kautta, joihin suurin osa valmistuvista lääketieteen lisensiaateista tälläkin hetkellä hakeutuu. Jokaisessa työkokemuksen tarkastelukategoriassa on myös yläraja sille, kuinka paljon pisteitä voi saada.

Alla olevassa taulukossa esitetään ehdotus työkokemuksen pisteyttämisen periaatteista erikoislääkärikoulutuksessa. Hakijan on mahdollista osallistua hakuun, vaikka hänellä ei olisikaan yhtään työkokemusta. Suurilla aloilla työkokemus tulee kuitenkin todennäköisesti olemaan edellytys haussa menestymiselle.

Työkokemuksen pisteytys erikoislääkärikoulutuksessa: enintään 10 p	
I Terveyskeskuspalvelu (pakollinen 9 kk): enintään 2 p	
Alle 9 kk	0 p
9 kk ja sen yli	2 p
II Palvelu erikoisalalta, jolle on hakemassa*: enintään 6 p	
Alle 3 kk	0 p
3 kk-alle 6 kk	3 p
6 kk ja sen yli	6 p
III Palvelu muulta erikoisalalta: enintään 2 p	
Alle 3 kk	0 p
Yli 3 kk-alle 6 kk	1 p
6 kk ja sen yli (yhdeksi tai kahdeksi erikoisalalta, yhden alan osuus väh. 3 kk)	2 p

Tieteellinen kokemus olisi sekä erikoislääkäri- että erikoishammaslääkärikoulutuksessa erikoistumaan hakeutuvalla meriitti, josta annettaisiin valintojen ensimmäisessä vaiheessa pisteitä alla olevan taulukon mukaisesti. Tieteellinen kokemus ei kuitenkaan olisi välttämätöntä koulutukseen pääsemiseksi, jos pisteet muutoin olisivat riittävät haastatteluun pääsemiseksi ja hakija menestyisi hyvin haastattelussa.

Julkaisujen arvioinnissa vaatimus on se, että julkaisun pitää löytyä PubMed-tietokannasta. Valmisteluryhmä kävi keskustelua myös julkaisujen impact factoreista sekä hyväksytyjen julkaisujen listasta, mutta niiden käyttäminen olisi liian monimutkaista ja epäluotettavaa.

Pohdintaa aiheutti myös tohtorin tutkinnon aihe suhteessa siihen, mihin koulutukseen on hakemassa sekä kirjoittajuus tieteellisissä julkaisuissa. Yksinkertaisuuden vuoksi valmisteluryhmä päätyi kuitenkin siihen, että julkaisuissa ei tarkastella sitä, onko hakija ensimmäinen tai toinen osakirjoittaja.

Tieteellisen kokemuksen pisteytys erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkärikoulutuksessa: enintään 10 p

Tohtorin tutkinto (tai kokeellisen dosentin arvo) alalta, jolle on hakemassa	10 p
Jonkin muun alan tohtorin tutkinto (voi olla myös muu kuin lääketieteen tai hammaslääketieteen ala)	6 p
3-4 tieteellistä julkaisua/PubMed	4 p
1-2 tieteellistä julkaisua/PubMed	2 p
Rekisteröitynyt väitöskirjan tekijäksi alalle, jolle on hakemassa	1 p

Alkupisteytys erikoishammaslääkärikoulutuksessa

Erikoishammaslääkärikoulutuksen valintamenettely noudattaa samoja linjoja kuin erikoislääkärikoulutuksen. Ainoa ero valintojen välillä on se, että erikoishammaslääkärikoulutuksessa pisteytetään työkokemuksen sijasta täydennyskoulutukseen osallistumista. Koulutuksia tarkastellaan jo tälläkin hetkellä, kun hammaslääketieteen erikoistumisvirkoihin järjestetään hakuja. Hammaslääkärinä työskentely on yleisluontoista, joten suuntautuminen alalle perustuu lähinnä hakijan omaan ilmoitukseen, ja sitä olisi vaikea todentaa. Siksi työkokemuksen tarkastelu ei ole erikoishammaslääkärikoulutuksessa kannattavaa.

Koulutuskokemusta tarkastellaan suhteessa kertyneeseen työkokemukseen, ei absoluuttisena arvona. Hyväksyttävien koulutusten on liityttävä siihen alaan, jolta hakija on opinto-oikeutta hakemassa. Hammaslääketieteen erikoistumiseen pyrkivillä on oltava laillistuksen jälkeen vähintään kahden vuoden kokemus hammaslääkärin kliinisistä tehtävistä. Työskentelyaikana on mahdollista osallistua koulutuksiin ja kehittää sitä kautta omaa ammatillista osaamista. Koulutuksiin osallistuminen on toki osittain riippuvaista työnantajasta, mutta eniten siihen vaikuttaa työntekijän oma aktiivisuus. Koulutuskokemusta tarkastellaan kaikilla erikoishammaslääkärikoulutuksen aloilla samalla tavoin.

Alla olevassa taulukossa on kuvattu ehdotus koulutuskokemuksen pisteyttämisestä erikoishammaslääkärikoulutuksessa. Alkupisteytykseen erikoishammaslääkärikoulutuksessa kuuluisi myös tieteellisen kokemuksen pisteytys. Pisteytyksen jälkeen seuraava vaihe olisi haastattelu, aivan kuten erikoislääkärikoulutuksessaakin. Mikäli ala katsoo tarpeelliseksi, se voi halutessaan kutsua kaikki hakijat haastatteluun asti.

Koulutuskokemuksen pisteytys erikoishammaslääkärikoulutuksessa: enintään 10 p

Keskimäärin 9 päivää tai enemmän Apollonian, Terveyskeskushammaslääkäriyhdistyksen, kansainvälisen erikoisalajjärjestön tai ulkomaisen yliopiston järjestämää hammaslääketieteen koulutusta/työvuosi alalta, jolle on hakemassa	10 p
Keskimäärin yli 5, mutta alle 9 päivää Apollonian, Terveyskeskushammaslääkäriyhdistyksen, kansainvälisen erikoisalajjärjestön tai ulkomaisen yliopiston järjestämää hammaslääketieteen koulutusta/työvuosi alalta, jolle on hakemassa	5 p
Keskimäärin 3 - 5 päivää Apollonian, Terveyskeskushammaslääkäriyhdistyksen, kansainvälisen erikoisalajjärjestön tai ulkomaisen yliopiston järjestämää hammaslääketieteen koulutusta/työvuosi alalta, jolle on hakemassa	1 p

Hyväksyttäviä koulutuksen järjestäjiä olisivat Suomessa Apollonia ja Terveyskeskushammaslääkäriyhdistys. Ulkomailla suoritettujen koulutustilaisuuksien järjestäjänä olisi oltava mukana yliopisto tai erikoisalakohtainen järjestö, jotta koulutus voidaan hyväksyä. Järjestäjien rajaaminen vastaisi erikoislääkärikoulutuksen teoreettista kurssimuotoista koulutusta, jossa on määritelty, että koulutuksen tarjoajana ei pääsääntöisesti voi olla yksinomaan kaupallinen taho. Näin varmistetaan koulutuksen sisällön laatu. Koulutuksista tulisi toimittaa hakulomakkeen liitteenä osallistumistodistukset tai työpaikan koulutuskortti, joka vahvistaa osallistumisen. Mikäli koulutuksen järjestäjästä on epäselvyyttä, sen hyväksymisestä päättää erikoisala koulutuksen sisällön perusteella.

Motivaatiokirje

Yksi hakulomakkeen liitteistä on vapaamuotoinen motivaatiokirje. Motivaatiokirjeen tavoitteena on saada hakija pohtimaan alavalintansa perusteita, omia vahvuuksiaan ja motivaationsa lähteitä. Motivaatiokirjettä ei pisteytetä, mutta sen hyväksytyt suorittaminen on pakollinen edellytys sille, että hakija voi edetä haastatteluun. Motivaatiokirje käydään läpi haastattelun ensimmäisessä osiossa.

Haastattelu

Haastattelun tarkoituksena on arvioida hakijan motivaatiota ja soveltuvuutta alalle. Kyseessä on strukturoitu haastattelu, joka etenee ennalta sovitun kaavan mukaisesti. Haastattelijat pisteyttävät haastattelun osiot ennalta määrätyn asteikon mukaisesti haastattelutilanteessa.

Haastattelun avulla saadaan selville, onko hakijan käsitys alasta ja sillä työskentelystä realistinen. Haastattelu auttaa myös arvioimaan soveltuvuutta ja selvittämään millaiset motivaatiotekijät hakijalla on erikoistumista varten. Haastattelijoina toimisivat yliopiston alan vastuuhenkilö sekä palvelujärjestelmän edustaja kyseiseltä ERVA-alueelta. Aiemmin mainitun mukaisesti pienillä aloilla voitaisiin valinnoissa ja erityisesti haastatteluissa tehdä valtakunnallista yhteistyötä. Kun haastattelun formaatti on valtakunnallisesti sovittu, voitaisiin haastattelijoina varten järjestää tarvittaessa erillistä koulutusta.

Haastattelun kysymykset ovat avoimia, ja ne jaetaan neljän eri teeman mukaan: kokemus alasta ja motivaatio perehtyä alaan, tiimityöskentely- ja vuorovaikutustaidot, erikoisalakohtaiset kysymykset sekä erityistaidot ja paineensietokyky. Kysymykset olisivat valtakunnallisesti erikoisaloittain yhdessä sovitut. Maksimipisteet koko haastattelusta ovat työ- ja tieteellisen kokemuksen tavoin kymmenen. Motivaatio- sekä tiimi- ja vuorovaikutustaitojen osioista on mahdollista saada kummastakin enintään kolme pistettä, erikoisalaa koskevasta ja erityistaitojen osioista kummastakin enintään kaksi. Jokaisesta teemaosioista on saatava pisteitä, muutoin hakijaa ei voida ottaa opiskelijaksi.

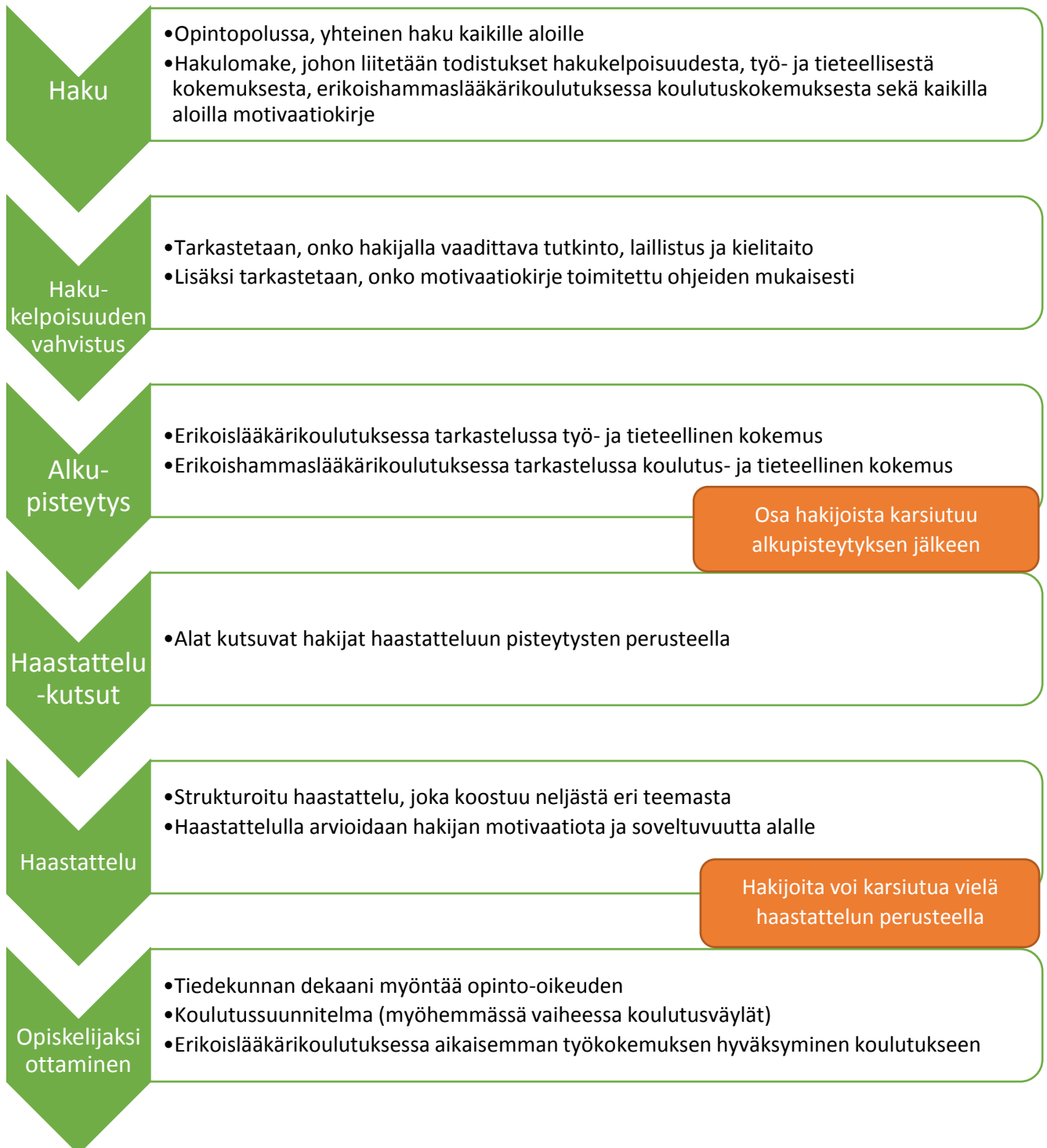
Haastattelussa voitaisiin käyttää kolmantena osapuolena ns. ulkopuolista tarkkailijaa, joka olisi omalta osaltaan varmistamassa sitä, että kaikkia hakijoita kohdellaan samalla tavoin. Tällaista mallia on hyödynnetty mm. Tanskassa. Toinen vaihtoehto on videoida haastattelut.

Koeaika

Alustavassa valintakeinojen arvioinnissa valmisteluryhmä kannatti koeaikaa, jolle hakijat valittaisiin haastattelun perusteella. Koeaikaa on pidetty hyvänä keinona arvioida hakijan soveltuvuutta. Koeajan toteuttamisen mahdollisuuksia ja yhteyttä koulutusväyliin selvitetään yliopistojen ja palvelujärjestelmän kanssa.

Opinto-oikeuden myöntäminen

Valinnassa menestyneelle hakijalle tarjotaan opinto-oikeutta. Kun hakija on ottanut opiskelupaikan vastaan, tehdään hänelle koulutussuunnitelma. Samalla erikoislääkärikoulutuksessa määritellään, mitä hänen ennen haku suorittamista palveluista voidaan hyväksyä AHOT-menettelyllä osaksi koulutusta. Erikoishammaslääkärikoulutuksessa aiempaa työntekoa ei hyväksytä osaksi koulutusta, koska koulutusohjelmat ovat jo lähtökohtaisesti lyhyempiä. Myöhemmässä vaiheessa koulutussuunnitelmat muuttuisivat koulutusväyliksi. Alla esitetty prosessikaavio kuvaa haun ja valinnan vaiheita.

Hakijoiden oikeusturva ja valinnan oikeudenmukaisuus

Keskusteluissa valintamenettelyn kehittämistä on painotettu sitä, että tasapuolisuus, läpinäkyvyys ja oikeudenmukaisuus pitää turvata. Ehdotetussa mallissa nämä periaatteet toteutuvat usealla tavalla. Kun haut järjestetään keskitetysti, yhteisen hakuajan puitteissa, ei kenellekään hakijoista synny ajallista kilpailuetua. Hakijoilla on itse suuret mahdollisuudet vaikuttaa siihen, milloin ja mihin hakevat. Arvioinnissa varmistetaan se, että mikään valinnan vaiheista ei perustu vain yhden henkilön näkemykseen hakijan osaamisesta, motivaatiosta ja soveltuvuudesta. Lisäksi kaikkia hakijoita arvioidaan koko valtakunnassa yhteisesti sovittujen arviointikriteerien mukaisesti.

Tulevassa valintamenettelyssä hakijan on mahdollista hakea oikaisua. Yliopistolain 558/2009 82§ mukaan ”Opiskelijaksi hakenut henkilö saa vaatia oikaisua opiskelijaksi ottamista koskevaan päätökseen yliopiston määräämältä toimielimeltä 14 päivän kuluessa valinnan tulosten julkistamisesta siten kuin hallintolaissa säädetään. Opiskelijavalinnan tuloksia julkistettaessa on ilmoitettava, miten hakija voi saada tiedon valinnassa noudatettujen perusteiden soveltamisesta häneen.

Opiskelijavalinnan tulosta ei saa oikaisuvaatimuksen johdosta muuttaa kenenkään opiskelemaan valitun vahingoksi.”

Opiskelijaksi ottamista koskevalla päätöksellä tarkoitetaan päätöstä, joka syntyy siinä vaiheessa, kun määritellään, ketkä hakijoista voidaan ottaa opiskelijoiksi erikoislääkäri- tai erikoishammaslääkärikoulutukseen kyseisellä hakukierroksella. Kesken valintaprosessin ei ole mahdollista hakea oikaisua.

Hakuun osallistumista ei voida estää, vaikka hakija olisikin jossakin aiemmassa haussa edennyt koeaikavaiheeseen ja todettu silloin alalle sopimattomaksi.

Olemassa olevat opinto-oikeudet

Nykyisillä erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkärikoulutuksen opinto-oikeuksilla ei ole suoraa yhteyttä erikoistumispaikan saamiseen. Uusimuotoisen, valinnan kautta saadun opinto-oikeuden yhteyttä koulutuspaikkoihin vahvistaa se, että opinto-oikeuksia myönnetään tarvearvion mukaisesti. Ennen valintamenettelyn käyttöönottoa selvitetään erikoistumiskoulutusta suorittavien asema ja mahdollisuus saada koulutus suoritettua esimerkiksi kohtuullisen siirtymäajan puitteissa.

Rahoitus ja kustannukset

Haku- ja valintamenettelyn resurssien tarve kohdistuu alkuvaiheessa erityisesti hakemisen siirtämiseen Opintopolkuun, valtakunnallisesti yhteisten alakuvausten ja osaamistavoitteiden luomiseen sekä nykyisin kirjoilla olevien opiskelijoiden erikoistumisen opintojen vaiheen varmentamiseen. Kun haut on kerran Opintopolkuun luotu, järjestelmään liittyvä työ vähenee huomattavasti ja muuttuu päivitysluontoiseksi.

Hakuajan päätyttyä yliopistojen opintopalveluihin kohdistuu hakijoiden hakukelpoisuuden ja aikaisempien suoritteiden vahvistaminen. Valinnan aikana työpanosta vaaditaan jokaiselta vastuuhenkilöltä pisteytyksiin, haastatteluihin ja AHOTointiin. Sama resurssi tarvitaan myös palvelujärjestelmän puolelta.

Haku- ja valintamenettelyn toteuttaminen yliopistoissa rahoitetaan STM:n yliopistoille kohdentamalla erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkärikoulutuksen koulutuskorvauksella. On huomattava myös, että keskitetyt hakuajat ja sähköiset prosessit vapauttavat vastuuhenkilöiltä ja opintopalveluilta sitä resurssia, jota on tällä hetkellä käytetty jatkuvien hakujen ylläpitoon ja opinto-oikeuksien myöntämiseen.

Yhteenveto

Valintamenettelyn onnistumisen edellytys on valtakunnallinen yhteistyö kaikilla aloilla sekä jokaisen vastuuhenkilön vahva tietoisuus oman ERVA-alueen koulutuspaikoista, kouluttajista ja koulutuksen toteutumisen edellytyksistä. Tietoa on jaettava, tehtäviä tarvittaessa delegoitava, ja yliopistojen ja palvelujärjestelmän on pidettävä toisensa ajan tasalla sekä suunniteltava kokonaisuutta yhdessä.

Erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkärikoulutuksen valintamenettelyä on tarkoitus toteuttaa ensimmäisen kerran vuonna 2019. Muut koulutuksen tai palvelujärjestelmän uudistukset eivät estä toteutusta. Muutoksia on mahdollista matkan varrella ja opiskelijavalinnan mekanismien säännöllinen tarkastelu ja kehittäminen ovat tarpeen. Samaa työtä on tehty jo useiden vuosien ajan yliopistojen perustutkintokoulutuksessa.